

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад

616.98:578.834]-029:088(082)

A MAGYAR Tudomány Napja a Délvidéken (2020 ; Újvidék)

A koronavírus-járvány és társadalmi hatásai / A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken, 2020 ; [szervező] Vajdasági Magyar Tudományos Társaság ; [szerkesztő Szalma József]. - Újvidék : Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, 2022 (Újvidéken : Magyar Szó). – 343 str. : ilustr. ; 24 cm

Prema predgovoru, konferencija je održana 14. novembra 2020. u Novom Sadu. - Tiraž 60. - Str. 1: Előszó / Szalma József. - A kötetben szereplő tanulmányok szerzői: str. 341-342. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Str. 343: Statt einer Zusammenfassung / József Szalma.

ISBN 978-86-88077-12-5

a) Коронавирус -- Епидемија -- Мултидисциплинарни приступ --
Зборници

COBISS.SR-ID 74854153

Tartalomjegyzék

Előszó.....	1
Emlékezés Prof. Dr. Tattay Leventére	3

KIEMELT TANULMÁNYOK

PRUGBERGER TAMÁS

A 2019 ŐSZI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK KORMÁNYPÁRTI KAMPÁNYSTRATÉGIÁ- JÁNAK HIÁNYOSSÁGAI ÉS A VÁLASZTÁSOK UTÁNI KORONAVÍRUS-JÁRVÁNNYAL IS ÖSSZEFÜGGŐ KORMÁNYPOLITIKA ALAKULÁSA ÉS ANNAK MEGÍTÉLÉSE	7
---	---

SZALMA JÓZSEF

A KORONAVÍRUSJÁRVÁNY ÉS AZ ORVOSI FELELŐSSÉG (JOGI SZEMPONTBÓL)	44
---	----

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK

SZABÓ ISTVÁN

VITÁK AZ ÁLLAMFORMA (AZ ALKOTMÁNY) FELETT A SPANYOLNÁTHA IDEJÉN	113
---	-----

SURI NOÉMI

A KORONAVÍRUS JÁRVÁNY HATÁSA A MAGYAR FIZETÉS-KÉPTELENSÉGI JOG TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRE – ÁTTEKINTÉS A HAZAI FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSOK HATÁLYOS RENDSZERÉRŐL	129
---	-----

VISONTAI-SZABÓ KATALIN

SZÜLŐ – GYERMEK KAPCSOLATTARTÁS VÉGREHAJTÁSA KORONAVÍRUS JÁRVÁNY IDEJÉN	138
--	-----

VITKAY KUCSERA ÁGOTA

A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY ÉS A FELSŐOKTATÁS	158
---	-----

FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF

A SZERB ÉS ROMÁN NEMZETISÉGI IGÉNYEK ÉS A MAGYAR NEMZETISÉGI TÖRVÉNY ...	164
--	-----

KOROM ÁGOSTON IVÁN

LEX SPECIÁLIS PERELHETŐSÉGE	216
-----------------------------------	-----

STOJKOVSKI BORIS

AZ 1348. ÉVI PESTISJÁRVÁNY ÉS KÖVETKEZMÉNYEI 230

MÉSZÁROS ZOLTÁN

A ZOONÓZISOK ÉS A RITUÁLIS HÚSFOGYASZTÁS 248

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ

A NYELVI NORMA ÉS A REGIONÁLIS NYELVVÁLTOZATOK 254

ID. BAGI FERENC

NYELVI-NYELVHELYESSÉGI TÉVESZTÉSEK A FŐNÉVI VONATKOZÓ NÉVMÁSOK
HASZNÁLATÁBAN 264

BÁLINT ISTVÁN

LEHET-E EURÓPAI EGYESÜLT ÁLLAMOK? 293

MUHI B. BÉLA

VÁROSMARKETING ÉS VÁROSMÁRKÁZÁS A DIGITÁLIS KORBAN ÉS
A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY ALATT 309

TERMÉSZET- ÉS MŰSZAKI TUDOMÁNYI TANULMÁNYOK**MESTER GYULA**

SZERBIAI ROBOTIKAI KUTATÓK 2020-AS RANGLISTÁJA 321

PISAROV JELENA

SZERBIAI FIZIKUSOK 2020-AS RANGLISTÁJA 332

A KÖTETBEN SZEREPLŐ TANULMÁNYOK SZERZŐI 341

STATT EINER ZUSAMMENFASSUNG (JÓZSEF SZALMA, SZALMA JÓZSEF) 343

Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása koronavírus járvány idején

1. Bevezetés

A gyermek számára a legnagyobb biztonságot az jelenti, ha egy boldog, kiegyensúlyozott családban nőhet fel, ez adhat biztos alapokat a személyiségfejlődéséhez. Ez a család szerencsés esetben egy teljes családot jelent, ahol az apa és az anya is részt vesz a gyermek mindennapjaiban. Gyakran megesik, hogy a szülők kapcsolata egy idő után megromlik és inkább a szakítás mellett döntenek. A párkapcsolatuk megszűnése azonban nem kell, hogy egyúttal a családot is szétszakítsa, hiszen apai és anyai minőségük nem semmisül meg a bontóper következtében. Vannak, akik továbbra is közösen gyakorolják a szülői felügyeleti jogaikat, esetleg váltott gondoskodásban nevelik tovább gyermeküket, egymással aktívan együttműködve. Azokban a családokban, ahol a szülők vagy a bíróság döntése nyomán csak egyik szülő jogosult a szülői felügyelet gyakorlására, a másik szülő és a gyermek kapcsolata csak a rendszeresen megvalósuló kapcsolattartásokkal tartható fenn. A kapcsolattartás a gyermek alapvető joga, a különélő szülőnek pedig nem csak joga, hanem kötelessége is. A pszichológusok szerint a gyermeknek mindkét szülőjére szüksége van az egészséges személyiségfejlődéshez, úgyhogy a másik szülővel való szoros kapcsolat fenntartása, nem csak a gyermek joga, hanem legfőbb érdeke is.

A 2020 tavaszán Magyarországon is megjelent, majd viharos gyorsasággal elterjedt koronavírus járvány váratlanul és nagymértékben változtatta meg az emberek életét. Hatással volt a munkavégzésre, a hétköznapi tevékenységekre, a családi és baráti kapcsolatokra, a lelkiállapotra, de erősen érintette a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást is. Az egészségügyi veszélyhelyzet kihirdetését követően több hullámban elrendelt korlátozások és tilalmak nem csak a szülőknek, hanem a jogászoknak is feladták a leckét. Általában, ha egy gyermeket is érintő ügyben nem tudjuk melyik irány lenne a helyes, a gyermekjogi világnézet mindig segítségünkre van: azt kell tenni, ami legin-

* Dr. Visontai-Szabó Katalin, kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest – adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged

kább szolgálja a gyermek érdekét és biztosítja a jogait. Jelen helyzetben azonban ez mégsem ilyen egyszerű. A gyermek két – Alaptörvényben is biztosított – joga került egymással összeütközésbe, nevezetesen az élethez és egészséghez, valamint a szülővel való kapcsolattartáshoz való joga. Az alapvető jogok összeütközése is komoly dilemmát okozhat, de jelen körülmények között az is nehezen megítélhető, hogy mi szolgálja legjobban a gyermek érdekét.

Az csak véletlen egybeesés, hogy a koronavírus járvány miatt elrendelt korlátozások és az ehhez kapcsolódó gyermekjogi dilemmák éppen akkor jelentek meg, amikor egy törvénymódosítás¹ következtében 2020. március 1. napjától az akadályozott kapcsolattartás végrehajtása a gyámhatóság hatásköréből a járásbíróság hatáskörébe került. A bíróságoknak így nem csak az új feladattal kellett szembenézni, hanem rögtön egy nehezen eldönthető dilemmával is. Ráadásul a korlátozások miatt március 15. napjától rendkívüli ítélkezési szünetet is elrendeltek, de mivel a gyermek érdeke az első, a bíróságok a rendkívüli ítélkezési szünetben is eljártak a kapcsolattartás végrehajtása iránti nemperes eljárásokban.²

2. A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás

A szülők kapcsolatának megszűnése esetén, ha a jövőben nem kívánják közösen nevelni a gyermeket a szülői felügyelet rendezése válik szükségessé. A rendezés megtörténhet a szülők megállapodásával, a gyámhatóság közreműködésével, illetve polgári perben. Ha a szülők megállapodása vagy hatósági határozat alapján a továbbiakban az egyik szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat, a másik szülő kapcsolattartásra jogosult és kötelezett.

A Gyermek jogairól szóló ENSZ egyezmény 9. cikkének 3. pontja garantálja, hogy a részes államok tiszteletben tartják a mindkét szülőjétől vagy az egyikőtől külön élő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn velük, kivéve, ha ez a gyermek legfőbb érdekével ellenkezik.³ A Polgári Tör-

¹ Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény 247.§.

² 35.SZ/2020. (III. 15.) OBHE határozat a rendkívüli ítélkezési szünet során ellátandó bírósági igazgatási és ügyintézési feladatokról

³ A gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény, melyet Magyarországon az 1991.évi LXIV. törvény hirdetett ki

vény0könyv Családjogi Könyve szerint a gyermeknek joga, hogy a különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermekétől külön élő szülő – ha a bíróság vagy gyámhatóság másképp nem rendelkezik – jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.⁴ A kapcsolattartási jog magába foglalja a gyermekkel való személyes találkozást, amely nem csak a gyermek lakóhelyén való meglátogatását jelenti, hanem a szülő a gyermeket magával is viheti, meghatározott időre. A kapcsolattartás lehet folyamatos, azaz rendszeres időközönként megvalósuló, illetve időszakos, az iskolai szünetek és ünnepnapok idején. A kapcsolattartás a személyes találkozás nélküli formákra is kiterjed: telefonon vagy egyéb infokommunikációs eszközön keresztül.⁵

A folyamatos kapcsolattartás időtartamát a jogszabályok nem korlátozzák, annak mértékét jó esetben a szülők határozzák meg a gyermek érdekére figyelemmel. Amennyiben nem tudnak erről megállapodni, a bíróság rendelkezik róla. A találkozások rendjének meghatározása során a bíróságot köti a Kúria közelmúltban kiadott ítélete, mely szerint a szülői felügyelet kizárólagos gyakorlása esetén, megállapodás hiányában a kapcsolattartás ítélettel nem szabályozható oly módon, hogy az a különélő szülőt a gondozó szülővel azonos időtartamban illesse meg. Az ilyen rendezés a közös szülői felügyeletnek a kapcsolattartás jogintézményével való pótlását, tartalmában burkolt közös szülői felügyeletet jelent.⁶

Az időszakos kapcsolattartás időtartama évente nagyjából egy hónap. Ennek meghatározása során az iskolai szünet időpontján kívül a szülők szabadságára is tekintettel kell lenni, valamint célszerű minden évben előre megbeszélni és ehhez igazítani az esetleges utazásokat is.⁷ A kérdés megnyugtató és kiszámítható rendezése azért is fontos, mert ha az időszakos kapcsolattartás valamilyen okból megghiúsul, annak pótlására utóbb nincsen lehetőség. Nehezen képzelhető el a karácsonyi ünnepek pótlása tavasszal vagy a nyári, tengerpartra tervezett utazás télen,

⁴ 2013. évi V. törvény 4:178.§

⁵ 2013. évi V. törvény 4:180.§

⁶ BH.2020.1.11.

⁷ BARZÓ T. (2019): A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi következményei. *Miskolci Jogi Szemle* 14. évfolyam 2. különszám. 1. kötet.86 – 87.

elsősorban az iskolai kötelezettségek és a szülő munkája miatt. A részletekben történő pótlás pedig nem szolgálja az eredeti célt.

3. A kapcsolattartás rendezése

A kapcsolattartásról a szülők bármilyen formában megállapodhatnak, illetve a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben egyezséget köthetnek, ennek hiányában a bíróság dönt. Amennyiben ilyen per nincs folyamatban, és megállapodni sem tudnak, a kapcsolattartásról a gyámhatóság hoz döntést.⁸

A kapcsolattartás rendezéséről szóló egyezségben vagy határozatban – az esetlegesen szükségessé váló végrehajtás megkönnyítése érdekében – a következőkről kell rendelkezni. A kapcsolattartás gyakoriságáról, időtartamáról, a gyermek meghatározott idejű külföldre viteléről, a gyermek (valamint személyes okmányai, holmijai, szükséges tárgyai) átadásának időpontjáról, helyéről és módjáról, az átadásban esetlegesen közreműködő személyről, a kapcsolattartást akadályozó körülmények vonatkozásában a kölcsönös tájékoztatási kötelezettségről, az elmaradt kapcsolattartás pótlásának rendjéről, a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartásának módjáról, a gyermek elvitelével felmerülő költségek viseléséről.⁹

A kapcsolattartás rendezéséről szóló megállapodás vagy határozat tapasztalataim szerint nem tér ki arra, hogy miként módosulnak a szülő-gyermek találkozások veszélyhelyzet vagy járványügyi intézkedés esetén. Még a legkörültekintőbb szülők sem rendelkeztek róla, legalábbis 2020 tavaszáig biztosan nem, az ezt követően született megállapodásokban és ítéletekben azonban már elképzelhető, hogy találkozni fogunk vele. Addig is fontos kiemelni, hogy a kapcsolattartás rendjétől a szülők közös megegyezéssel bármikor eltérhetnek, jelen körülmények között ez lehet az egyetlen járható út.

4. A kapcsolattartás végrehajtása

Amennyiben a gyermeket nevelő szülő vagy más személy a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást nem biztosítja, a kapcsolattartásra jogosult szülő korábban a gyámhatósághoz, jelenleg a bírósághoz fordulhat.

⁸ 2013. évi V. törvény 4:181.§.

⁹ BARZÓ, T. (2017): *A magyar család jogi rendje*. Patrocinium, Budapest. 466 – 467.

Az Országgyűlés 2019. december 17. napján fogadta el a 2019. évi CXXVII. törvényt, melynek nyomán¹⁰ a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtására irányuló eljárások a gyámhatóság hatásköréből 2020. március 1. napjával a járásbíróság hatáskörébe kerültek át. A jogalkotói szándék az eljárások hatékonyságának, eredményességének fokozására irányult.¹¹

A részletszabályok az egyes nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényben kerültek megfogalmazásra.¹² A kapcsolattartásra jogosult – amennyiben a gondozó szülő megsérti a kapcsolattartásra vonatkozó megállapodásban, ítéletben vagy határozatban foglaltakat – a végrehajtásra irányuló eljárást annál a járásbíróságnál kezdeményezheti, amelynek területén a gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye van. A kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől vagy annak a kérelmező tudomására jutásától számított 30 napon belül lehet előterjeszteni. A határidő anyagi jogi természetű, azaz a kérelemnek legkésőbb a határidő utolsó napján be kell érkeznie a bírósághoz. A bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását, végrehajtható okirat kiállítása nélkül, végzéssel rendeli el. A végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya, az előzetesen végrehajtható.¹³ 2020. július 16. napjától az eljárásokat – a gyermek érdekében – soron kívül kell lefolytatni. A feleket az eljárásban tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg.¹⁴

A kapcsolattartás végrehajtására irányuló eljárásnak két fő szakaszt különböztethetjük meg. Az első szakaszban a bíróság a bizonyítékok mérlegelését követően határozattal elrendeli a végrehajtást vagy a kérelmet elutasítja. A Bíróság – erre irányuló kérelem esetén – a végzésben kötelezi a kérelmezettet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése folytán keletkezett igazolt költségek viselésére. Az erre vonatkozóan előterjesztett fellebbezésnek halasztó hatálya van. Amennyiben a bíróság megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, elrendeli a vég-

¹⁰ 247.§.

¹¹ T/8016 számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatalok megteremtésével összefüggő módosításáról 198.o.

¹² 7/A alcím.

¹³ 22/A. § és 22/B. §.

¹⁴ A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény 3.§ (1). bekezdés g.) pont.

rehajtást, melynek során a következőkre hívhatja fel. A végzést követően esedékes kapcsolattartásnak a határozat szerinti időpontban és módon tegyen eleget. A kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását a legközelebbi megfelelő időpontban, de legkésőbb hat hónapon belül biztosítsa. Ha a kapcsolattartásnak egyéb, a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható akadálya volt, annak elhárulását követően biztosítsa a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást. A végrehajtást elrendelő végzésben a kötelezettet figyelmeztetni kell a lehetséges jogkövetkezményekre, amennyiben a benne foglaltaknak önhibából nem tesz eleget.¹⁵

Az eljárás első szakasza lényegét tekintve nem sokban különbözik a korábbi, gyámhatósági eljárástól. Az eljárás második szakaszára akkor kerül sor, ha a kötelezett nem tesz eleget a végzésben foglaltaknak. A bíróság által elrendelhető jogkövetkezmények valamivel szélesebb körűek, mint a gyámhivatal eszköztára. Amennyiben a jogosult 30 napon belül arról tájékoztatja a bíróságot, hogy az önkéntes teljesítés elmaradt, és az önhibáról a bíróság is meggyőződött, határozatot hoz és a következő jogkövetkezményeket alkalmazhatja a kötelezett-tel szemben, a fokozatosság elvét és a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartva: megkeresi a gyámhatóságot, hogy a család és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával mozdítsa elő a kérelmezett teljesítését, pénzbírságot szabhat ki, elrendelheti a gyermek rendőri közreműködéssel történő átadását, megkeresheti a gyámhatóságot a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti per megindítása érdekében, feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.¹⁶

A gyámhatóság a család és gyermekjóléti szolgálat által biztosított kapcsolattartási ügyeleti, illetve az ennél lényegesen szélesebb körű kapcsolattartási szolgáltatást ajánlhatja a család részére. A szolgáltatás legfontosabb eleme a mediáció, melynek során célul tűzik ki a szülők közötti konfliktus elsimítását, a kommunikáció helyreállítását, valamint, ha szükséges a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolat rendezését, hiszen elsősorban ezek azok a tényezők, amelyek akadályát jelenthetik a kapcsolattartásnak.

A pénzbírság kiszabása során – számos egyéb körülmény mellett – figyelembe kell venni a gyermeket gondozó szülő anyagi helyzetét,

¹⁵ 2017. évi CXVIII. törvény 22A-22B-22C.§.

¹⁶ 2017. évi CXVIII. törvény 22D.§.

hiszen a bírságotlanság a jogkövető magatartás előmozdítása a célja, tehát elég magasnak kell lennie ahhoz, hogy ezt a hatást képes legyen kiváltani, ugyanakkor nem lehet célja a gyermek életkörülményeinek, anyagi lehetőségeinek ellehetetlenítése. Abban az esetben, ha a szülő olyan kivételes anyagi forrásokkal rendelkezik, hogy a legmagasabb kiszabható bírság sem jelent számára visszatartó erőt, az egyéb lehetőségek igénybevétele megfontolandó.

A gyermek rendőri közreműködéssel történő átadásának elrendelése során is rendkívül körültekintően kell eljárni. Ebbe a fázisba jellemzően akkor jutnak el az ügyek, amikor a szülők közötti kapcsolat már feszültségekkel erősen terhelt. Felmerül a kérdés, hogy vajon indokolt-e ilyenkor a lehető legerőteljesebb eszközökkel fellépni a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében? Vajon ez szolgálja-e a gyermek érdekét?¹⁷

Az egyik legsúlyosabb jogkövetkezmény, amelyet a bíróság alkalmazhat a kapcsolattartást rendszeresen, következetesen akadályozó szülővel szemben a szülői felügyeleti jog rendezése iránti per megindítása. Ennek során a bíróság azt vizsgálja, hogy a szülői felügyelet rendezése óta megváltoztak-e a körülmények, illetve azt, hogy a szülői felügyelet megváltoztatása a gyermek érdekét szolgálja-e. Amennyiben a gondozó szülő hosszú időn keresztül nem biztosítja a másik szülő számára a kapcsolattartás lehetőségét, ezen magatartása arról tanúskodik, hogy nem alkalmas a szülői felügyelet gyakorlására, amely jelentős körülményváltozásként értékelhető.¹⁸ A helyzet értékelését tovább nehezíti, hogy vajon a gyermek érdekében áll-e, hogy a továbbiakban azzal a szülővel éljen, akitől már teljes egészében elidegenedett.

A büntető feljelentés valóban a legvégső eszköz a bíróság kezében. A büntetőjog bevonása a családjogi vitákba mindenképpen megkérdőjelezhető, elsősorban a gyermekre gyakorolt negatív hatása miatt. A legfontosabb különbség nem elsősorban az eljáró szervben, hanem az eljárás során vizsgálandó körülmények és figyelembe veendő szempontok tekintetében ragadható meg. A 2020. február 28. napjáig benyújtott kérelmek esetében a gyámhatóság a 149/1997 (IX.10.) Kormányrende-

¹⁷ SZEIBERT O.: Kapcsolattartás a gyermek és a különélő szülő között, különös tekintettel az alkotmánybírósági és ombudsmani gyakorlatra. <https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/lenkovics%20k%C3%B6tet/szeibert.pdf> 485. Letöltés ideje: 2020. november 21.

¹⁸ BH 123.2017.

let¹⁹ 33.§-a alapján járt el: a gyermek fejlődését veszélyezteti, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltaknak önhibájából ismételten nem, vagy nem megfelelő módon tesz eleget és ezáltal nem biztosítja a zavartalan kapcsolattartást. A 2017. évi CXVIII. törvény szerint a bíróságnak nem az önhibát, hanem a felróhatóságot kell vizsgálni a kapcsolattartást akadályozó szülő oldalán, mely az adott helyzetben általában elvárható magatartás mércéjén alapul.²⁰

A klasszikus polgári jogi szabályok körében az általában elvárható magatartás értékelése során egy tipikus ember tipikus élethelyzetéből indulunk ki. Jogosan merül fel a kérdés, hogy a polgári jogi értelemben vett felróhatóság vajon különbözik-e és ha igen mennyiben a családjogi felróhatóságtól. Egyetértek Harmat és Völcssey megállapításával, miszerint a két fogalom alapvetően különbözik egymástól és ennek oka a gyermek legfőbb érdeke. Amikor azt vizsgáljuk, hogy mi szolgálja a gyermek érdekét, nem indulhatunk ki egy tipikus jogalany tipikus helyzetéből, helyette a konkrét gyermek, konkrét életkörülményeit kell vizsgálnunk és ehhez képest kell a szülők magatartását is értékelni.²¹

A kapcsolattartás akadályozásának büntetőjogi vonatkozása is van, így a büntetőjogban már korábban kidolgozásra kerültek az önhiba megállapításának szabályai, mint ahogy a gyámhatóság is erre alapozta határozatait. Egyes megállapítások a felróhatóság megállapítása során is alkalmazhatók. A Kúria döntése értelmében a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségét követi el és az önhiba hiányára, illetve tévedésre, mint büntethetőséget kizáró okra eredményesen nem hivatkozhat az, aki a – gyámhatóság sorozatos bírságolása és többszöri elítélés ellenére – éveken át, hétről hétre meghússítja a nála elhelyezett kiskorú gyermek különélő apjával a kapcsolattartást, mert a gyermeket az apjának egyetlen hétvégén sem engedi át és ennek folytán a gyermek

¹⁹ A gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX.10.) Kormányrendelet (Gyer.)

²⁰ MÁRTON A. (2020): A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/marton_andrea_kapcsolattartas_vh%5bjogi_forum%5d.pdf Letöltés ideje: 2020. november 8.

²¹ HARMAT E. – VÖLCSEY B. (2020): Új nemperes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. *Családi Jog*. XVIII. évfolyam 1. szám. 2020. március. 27.

és az apa közötti személyes kapcsolattartás egyetlen egy esetben sem történik meg.²²

A jogalkotó megfogalmazása szerint a hatáskörváltoztatásra azért volt szükség, hogy a kapcsolattartás tárgyában hozott határozatok végrehajtása során hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett szülessen döntés.²³ Ezt a célt szolgálják az új anyagi és eljárásjogi szabályok, valamint mögöttesen az is, hogy a bírósági eljárásnak valamilyen nagyobb súlya van, mint egy közigazgatási hatósági eljárásnak, főleg, hogy jelenleg nagyon negatív érzettársítások is kapcsolódnak a gyámhivatali ügyintézéshez. Okkal várhatjuk tehát, hogy a szülőkre nagyobb nyomást tud gyakorolni a bíróság, ennek megfelelően nagyobb valószínűséggel tesznek eleget a határozatban foglaltaknak. Nem elhanyagolható szempont továbbá, hogy a bíróság joggyakorlata sokkal egységesebb, a jogértelmezése megbízhatóbb²⁴, így az eljárás a szülők számára is transzparensabb, kiszámíthatóbb, megnyugtatóbb, összességében fokozottabb jogbiztonságot jelent.

5. A koronavírus világjárvány

A 2019-es év utolsó napján, szilveszterre készülve csak kevesen figyeltek fel arra a hírre, hogy a kínai egészségügyi hatóságok ismeretlen eredetű tüdőgyulladás járvány kitöréséről számoltak be az Egészségügyi Világszervezetnek. Az új betegség villámgyorsan terjedt az egész világon. 2020. február 11-én kapta meg azóta közismerté vált nevét, aznap nevezték el COVID-19-nek (Corona Virus Disease 2019), magát a vírust pedig SARS-CoV-2-nek. Alig két héttel később az Egészségügyi Világszervezet főigazgatója aggasztónak nevezte az új megbetegedések számának növekedését Olaszországban, Dél-Koreában és Iránban, majd március 11-én a WHO világjárvánnyá nyilvánította a COVID-19 koronavírus-járványt.²⁵ A betegség rendkívül fertőző, a vírus leginkább cseppfertőzéssel terjed, azaz köhögéssel, tüsszentéssel, kilég-

²² BH.2019.4.94.

²³ 2019. évi CXXVII. törvény 247.§ -hoz fűzött miniszteri indokolás

²⁴ HÁMORI A. (2020): A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkezett hatáskör változásról, valamint a folyamatos kapcsolattartás pótlásának nehézségeiről – egy jogeset kapcsán. *Családi Jog*. XVIII. évfolyam 4. szám. 2020. december. 27.

²⁵

<https://hu.wikipedia.org/wiki/COVID%E2%80%9319>
<https://hu.wikipedia.org/wiki/COVID%E2%80%9319-pand%C3%A9mia>
ideje: 2021. január 3.

és
letöltés

zéssel kerül a környezetbe, majd a közelben tartózkodó másik emberre.²⁶

A magyar Kormány által felállított Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs január 31-én döntött az akciótervről, március 4-én elindult a hivatalos koronavirus.gov.hu weboldal a közvélemény tájékoztatására. Egy hét múlva, március 11-én a Kormány döntött az országos veszélyhelyzet kihirdetéséről.²⁷ Március 16. napjától az óvodák és iskolák országszerte bezártak, majd március 28-tól kijárási korlátozásokat vezettek be, azaz a lakóhely elhagyására csak a rendeletben meghatározott alapos indokkal kerülhetett sor.²⁸ Ezen intézkedések elsődleges célja a fertőzések megakadályozása volt, ezért felszólították a lakosságot, hogy lehetőleg mindenki kerülje a személyes érintkezést és maradjon az otthonában. A szigorú korlátozások a nyár folyamán feloldásra kerültek, azonban a második hullám során jelentkező nagy számú megbetegedés 2020. november 11-én részleges kijárási tilalom bevezetését tette szükségessé,²⁹ melynek értelmében este 20.00 és reggel 5.00 óra között senki sem hagyhatja el a lakóhelyét. Ezúttal az óvodák és iskolák bezárására nem került sor, digitális oktatásra csak a középiskolák és a felsőoktatási intézmények álltak át.

6. Változás a kapcsolattartásban a járványügyi szabályok miatt

A járványügyi korlátozások komoly változásokat hoztak a családok életébe. Az óvodák és iskolák bezárása miatt sok szülő otthonmaradásra kényszerült, mert nem tudott másképpen a gyermeke napközbeni felügyeletéről gondoskodni, ráadásul a nagyszülők segítségét sem kérhették, hiszen a vírus az idős emberekre a legveszélyesebb. A kijárási korlátozások újabb kérdéseket vetettek fel, amelyek érintették a szülő-gyermek kapcsolattartást is. A 71/2020 kormányrendelettel elrendelt kijárási korlátozás a 4. § értelmében nem terjed ki a kapcsolattartásra, azaz alapos indoknak számít a lakóhely ez okból való elhagyása a szülő és a gyermek részéről is. Mondhatnánk, hogy a kormány szándéka egyértelmű, a járványhelyzet nem eredményezheti a családi kapcsolatok lazulását, a szülő és a gyermek közötti kötődés sérülését. A szülőknél mégis számtalan kérdés, kétely fogalmazódott meg, melyre a kormány-

²⁶ <https://koronavirus.gov.hu> letöltés ideje: 2020. november 9.

²⁷ 40/2020 (III.11.) Kormányrendelet

²⁸ 71/2020 (III.27.) Kormányrendelet

²⁹ 484/2020 (XI.10) Kormányrendelet

rendelet nem adott választ. Felmerült például, hogy mi a teendő abban az esetben, ha az érintettek közül valaki karanténba kerül, hogyan valósulhat meg a felügyelt kapcsolattartás, ha a család és gyermekjóléti központ zárva tart, lehet-e akadálya a találkozásoknak az idős, beteg nagyszülő vagy a különélő szülő munkája, illetve a gyermek betegsége.

A megfogalmazott kérdésekre adott válasz számos körülmény függvénye, de elengedhetetlen a gyermek legfőbb érdekének oldaláról való megközelítése. Amennyiben valamelyik szülő vagy a gyermek hatósági járványügyi intézkedés hatálya alatt áll, a találkozásra ezen időtartam alatt nem kerülhet sor, de biztosítani szükséges az egyéb módokon történő kapcsolattartás lehetőségét pl. telefon vagy Skype útján. Az elmaradt kapcsolattartást a karantén megszűnése után pótolni kell. Nehezebb a kérdés abban az esetben, ha a családtagok önkéntes karanténban vannak, azaz az otthonmaradásra semmi sem kötelezi őket, ez az ő saját döntésük. Ez esetben a szülőknek a gyermek érdekét szem előtt tartva kell megállapodniuk egy új kapcsolattartási rendről. Szerencsés esetben egyformán vélekednek a járvány veszélyességét és súlyosságát illetően és ennek megfelelően képesek mérlegelni a legjobb megoldásokat. A felügyelt kapcsolatarásokat az EMMI iránymutatásának³⁰ megfelelően március 20. és május 22. között felfüggesztették, így azok megvalósítására átmenetileg nem volt lehetőség. Tekintettel arra, hogy a felügyelt kapcsolattartás elrendelésére jellemzően a családon belül kialakult súlyos konfliktus vagy a szülő és a gyermek kapcsolatában jelentkező problémák miatt kerül sor,³¹ a gyermekjóléti központ közreműködése és a szülők támogató együttműködése hiányában ezen találkozások megvalósítására más módon nem kerülhet sor, helyette a telefonos kapcsolattartás rendszeres megvalósítása javasolt. Jogosan merül fel az a kérdés is, miszerint mi a teendő abban az esetben, ha valamelyik szülő idős, beteg, azaz erősen veszélyeztetett családtaggal él együtt, valamint, ha a gyermek olyan alapbetegségben szenved, amely miatt a vírusnak való kitettsége életveszélyt jelenthet számára. Több szülőben felmerült, hogy a kapcsolattartásnak akadálya lehet a különélő szülő rendszeres munkavégzése a fertőzésveszély miatt. Ezekre a helyzetekre nem lehetséges egységes választ adni, a szülők józan megfontolásának,

³⁰ https://www.tamogatoweb.hu/letoltes2020/2020_06_15_szakmai-iranymutatas-kapcsolattartas.pdf letöltés ideje: 2020. november 21.

³¹ IRING Z. (2019): Kontroll alatt – a felügyelt kapcsolattartás jogi és pszichológiai vetületei. *Családi Jog*. XVII. évfolyam 1. szám. 2019. március. 26 – 27.

a körülmények figyelembevételének, az egész család egészségének és a gyermek legfőbb érdekének együttes mérlegelésére van szükség és természetesen elengedhetetlen a szülők egymást támogató együttműködése. Amennyiben ez nem valósul meg, a bíróság is az imént felsorolt szempontokat veszi figyelembe. Leszögezhető, hogy a megbetegedéstől való félelem nem eredményezheti a szülő-gyermek kapcsolattartás rosszhiszemű akadályozását, nem vezethet visszaéléshez, hiszen a kapcsolattartás alaptalan akadályozása továbbra is jogszabályba ütközik.

Főszabály szerint tehát, amennyiben egyik érintett sem áll járványügyi intézkedés hatálya alatt, a biztonsági intézkedések megtartása mellett, a kapcsolattartás zavartalanul folyhat tovább. Amennyiben valamilyen körülmény ennek korlátozását indokolja (pl. a gyermek betegsége, a szülő munkája, külföldön élő szülő) a szülők belátására van bízva a kapcsolattartási rend átmenetileg új alapokra helyezése: például ritkább vagy rövidebb ideig tartó, esetleg meghatározott helyszínen és körülmények között megvalósuló találkozások, illetve a modern technika által biztosított megoldások átmeneti előnyben részesítése. Ugyanakkor felmerülhet annak igénye is, hogy a kapcsolattartást nemhogy ritkítani kellene, hanem gyakoribbá tenni, arra tekintettel, hogy a gondozó szülő – a saját munkája és a bezárt iskolák miatt – egyedül nem tud a gyermek felügyeletéről gondoskodni. Ha ebben nem tudnak megállapodni, a gyámhatóságtól vagy a bíróságtól kérhetik a kapcsolattartás megváltoztatását, bár ez jelen körülmények között szintén nem egyszerű. Abban az esetben, ha a kapcsolattartás rendjét nem kívánják újraszabályozni, de az mégsem működik, a szülők a bíróságtól kérhetik a kapcsolattartás végrehajtásának elrendelését.

7. Változás a végrehajtásban a járványügyi szabályok miatt

A járásbíróságok 2020. március 1-én felkészülten várták a kapcsolattartás végrehajtása iránti beadványokat. A jogszabályi környezet adott volt, szakmai felkészítésük megtörtént, kellő számú szakember állt rendelkezésre. Arra azonban nem voltak felkészülve, hiszen ekkor még senki sem sejtette, hogy a világjárvány miatt hamarosan egészen új feltételekhez és körülményekhez kell alkalmazkodniuk. A kormány gyorsan reagált, a május 4-én kiadott kormányrendelet³² rögzítette a

³² 176/2020 (V.4.) Kormányrendelet a kapcsolattartásra és a távotartásra a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó eltérő intézkedésekről.

veszélyhelyzet ideje alatt a kapcsolattartásra alkalmazandó eltérő intézkedéseket. A rendelet 1. §-ban lényeges kérdést rendez: a kapcsolattartás végrehajtására irányuló polgári nemperes eljárás során kapcsolattartásra vonatkozó határozat alatt a szülők között mediációs eljárás eredményeképpen létrejött megállapodást is érteni kell, illetve azt is amelyet a szülők teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglaltak. A végrehajtható határozat fogalmának kiterjesztésére azért volt szükség, mert a veszélyhelyzet alatt szűkült a szülők lehetősége arra, hogy a bíróságtól vagy a gyámhatóságtól kérjék a kapcsolattartás rendezését, vagy az új körülményekhez igazítva az újraszabályozást. Többen fordultak tehát mediátorhoz, ügyvédhez vagy közjegyzőhöz, ahol hatóságok bevonása nélkül kötöttek egymással megállapodást. A tapasztalatok azt mutatják, hogy amennyiben a kapcsolattartás szabályozása a szülők közös megegyezésén alapul, nagyobb valószínűséggel tartják be a benne foglaltakat, így kisebb az esélye annak, hogy a bíróság bevonására van szükség a végrehajtás során. Különösen igaz ez a mediációs eljárásokban, ahol a felek a mediátor segítségével a minden érintett számára kielégítő konszenzus elérésére törekszenek, a gyermek legfőbb érdekének szem előtt tartásával. Mindezek alapján úgy gondolom, hogy az ilyen megállapodásokon alapuló kapcsolattartás végrehajtására ritkábban van szükség.

Ahogy arra korábban utaltam, a veszélyhelyzet számtalan megválaszolatlan kérdést generált, melyek tekintetében a szülők nem tudtak egyező álláspontra jutni, így a kapcsolattartásban akadályozott szülő a bíróságtól kérte a kapcsolattartás végrehajtását. Tekintettel arra, hogy a bíróságoknak 2020 tavaszán még semmiféle tapasztalata vagy kialakult gyakorlata nem volt a kapcsolattartás végrehajtásában, különösen a szülő felróható magatartása mibenlétének megállapításában, a veszélyhelyzetből eredő bizonytalanságok komoly nehézségeket okoztak az eljáró bírácoknak és a jogszabályok eltérő értelmezéséhez vezettek. Hamarosan két egymásnak ellentmondó értelmezés alakult ki, így mindenképpen szükséges volna egy egységes iránymutatás kiadása a további polarizáció elkerülése és a gyermek jogainak védelme érdekében.

Az egyik megközelítés az egészségügyről szóló törvényből indult ki, melynek rendelkezése szerint a kiskorú helyett a törvényes képviselő jogosult az ott felsorolt jogok gyakorlására,³³ egyúttal hangsúlyozza, hogy az ezzel járó felelősség, az ebből eredő következmények is

³³ Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 6-25.§.

a szülői felügyelet gyakorlóját terhelik. A szülő kötelessége a járványügyi rendelkezések betartása a gyermek vonatkozásában is, azaz a szülő kötelessége a gyermek biztonságának garantálása, mint ahogy az is, hogy a gyermek a rá is irányadó szabályokat betartsa. A bíróság álláspontja szerint a gondozó szülőnek nincs joga arra, hogy a különélő szülőnek utasításokat adjon, ily módon olyasmért kell felelősséget vállalnia, ami nem rajta múlik. Tehát, ha a különélő szülő kapcsolattartásra magával viszi a gyermeket, ennek egészségügyi kockázatát, esetleges következményét a gondozó szülő viseli, úgy, hogy csak a másik szülő ígéretében bízhat, a szabályok betartására ráhatása, azzal kapcsolatban ellenőrzési jogköre nincsen.

A kapcsolattartás végrehajtása során alkalmazandó törvény szerint a kapcsolattartásra vonatkozó határozat megszegésének az minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett a kapcsolattartás akadályozását neki felróható okból valósítja meg.³⁴ A felróhatóság megítélése az anyagi jogi felelősségen kell alapuljon, azaz, ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt, a polgári jogi jogviszonyban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.³⁵ E magatartásmérce megsértése a felróhatóság. A bíróságnak tehát azt kell vizsgálnia, hogy a gondozó szülő döntése, melyet a gyermek egészségügyi jogainak gyakorlása körében hozott és erre hivatkozva tagadta meg a gyermek átadását, neki felróható-e vagy sem. Ennek meghatározása során a bíróságnak nincsen arra lehetősége, hogy a nemperes eljárás keretein belül széleskörű bizonyítást folytasson le annak megállapítása érdekében, hogy az adott helyzetben mi szolgálja legjobban a gyermek érdekét, különös tekintettel arra, hogy a gyermek érdekét szolgálja a szülővel való találkozás és a betegség elkerülése is. A bíróság arról sem bizonyosodhat meg a végrehajtásra irányuló eljárásban, hogy a szülő látszólag felelőségteljes döntése mögött nem joggal való visszaélés húzódik-e meg. Amennyiben abból indulunk ki, hogy a koronavírus egy rendkívül fertőző és könnyen terjedő vírus, amely a gyermek egészségére is károsan hat, tehát a szülőtől elvárható, hogy a gyermeket az otthonában tartsa, a másokkal való érintkezés lehetőségét a minimumra csökkentse, a szülő korlátozó magatartása felelős döntésnek minősülhet, a felróhatóság tehát

³⁴ A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/B. § (4) bekezdése

³⁵ 2013. évi V. törvény 1:4. § (1) bekezdése.

nem állapítható meg.³⁶ Álláspontom szerint ez a megközelítés túlságosan leegyszerűsíti a kérdést és számos lényeges körülményt figyelmen kívül hagy, ráadásul a gondozó szülőt a kapcsolattartás akadályozására bátorítja, miközben nem veszi figyelembe a különélő szülő jogait és a gyermek érdekét.

A másik álláspont eltérő megközelítést alkalmaz és a kijárási korlátozásokról szóló rendeletről³⁷ indul ki, mely kifejezetten felsorolja a szülői jogok gyakorlását és kötelezettségek teljesítését, értve ez alatt a szülő-gyermek kapcsolattartást is, mint kivételt a kijárási korlátozás alól.³⁸ Ezen kitételekből arra lehet következtetni, hogy a jogalkotói szándék nem terjedt ki a kapcsolattartás korlátozására vagy felfüggesztésére, így, ha a bíróság a veszélyhelyzetre hivatkozást objektíve felróhatóságot kizáró körülményként értékelné, akkor szembe helyezkedne a jogalkotói szándékkal és ez contra legem jogértelmezéshez vezetne. A felróhatóságot tehát minden egyedi esetben vizsgálni szükséges. Igaz, hogy a kapcsolattartás végrehajtására irányuló polgári nemperes eljárás keretei meglehetősen szűk körben teszik lehetővé a bizonyítási eljárás lefolytatását – szakértő kirendelésére jelen körülmények között egyáltalán nincs is lehetőség – de a rendelkezésre álló eszközöket, minimálisan a szülők, esetleg a gyermek meghallgatását nem lehet mellőzni. A felek nyilatkozataiból fel kell tárnani az életkörülményeiket, a kapcsolattartás módját, a gyermek egészségi állapotát. Annak megállapítására kell tehát törekedni, hogy mi vezetett a kapcsolattartás akadályozásához. Ezen információk hiányában a bíróság nem hozhat felelős döntést. Az eljárás során a bíróságnak természetesen azt is mérlegelnie kell, hogy a bizonyítás miatt esetleg elhúzódó eljárás mennyire sérti a gyermek érdekét. A bírónak a rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján azt kell megállapítania, hogy a szülő igazolt-e olyan valós és okszerű többlétegyállási körülményt, amelyre figyelemmel a józan ész mércéje szerint indokolt a közvetlen érintkezés elkerülése. Amennyiben nem, a szülő oldalán megállapítható a felróhatóság a kapcsolattartás akadályozása során.³⁹

Szorosan kapcsolódik a kapcsolattartás végrehajtásához az 57/2020 (III.23.) Kormányrendelet is, melynek 6.§ (2) bekezdése akként rendelkezett, hogy a gyermek átadására és elhelyezésére vonatkozó bí-

³⁶ MÁRTON A. (2020).

³⁷ 71/2020 (III.27.) Kormányrendelet.

³⁸ 4.§ (1) bekezdés t.) pont.

³⁹ MÁRTON A. (2020).

rósági határozat, bíróság által jóváhagyott egyezség – ide nem értve a gyermek átadása kapcsolattartásra vonatkozó határozat – végrehajtása esetén eljárási cselekmény, intézkedés nem foganatosítható, ha azt olyan helyen kellene foganatosítani, amely járványügyi intézkedés hatálya alatt áll. Az elmaradt eljárási cselekményt, intézkedést a veszélyhelyzet megszűnését követően lehet lefolytatni azzal, hogy a vonatkozó határidő a veszélyhelyzet megszűnését követő 15. napon újrakezdődik. A gyermek átadására és elhelyezésére vonatkozó határozat végrehajtása akkor jöhet szóba egy kapcsolattartási ügyben, ha a különélő szülő valamilyen oknál fogva a kapcsolattartás végén a gyermeket nem adja vissza a gondozó szülőnek. Ilyesmi máskor is előfordulhat, jellemzően bosszú vagy önbíráskodás áll ilyenkor a háttérben, azonban a járványügyi veszélyhelyzet újabb okokat szolgáltatott ezen cselekmény megvalósításához, többletfeladatot adva a bíróságoknak, gyámhatóságoknak és a végrehajtóknak. A különélő szülő, akinek meghatározott időpontban a gyermeket vissza kellett volna vinni, hivatkozhatott arra, hogy sem ő, sem a gyermek nem hagyhatja el az otthonát, mert járványügyi intézkedés hatálya alatt áll. Amennyiben a szülő önként nem tett eleget a felhívásnak, a kormányrendelet értelmében rendőrség és végrehajtó igénybevételel fogatosított végrehajtásnak nem lehet helye, amíg az intézkedés fennáll. Ez alapvetően érthető is, hiszen semmi sem lehet fontosabb, mint a gyermek egészségének megóvása. Az azonban már kevésbé igazolható, hogy miért szükséges a végrehajtási cselekmény foganatosításával megvárni a veszélyhelyzet megszűnését, ami beláthatatlan ideig tarthat, miért nem elegendő a járványügyi intézkedés hatályának megszűnését megvárni?

A március 23-án kiadott kormányrendeletet egészíti ki a 176/2020 (V.4.) Kormányrendelet, melynek 1.§.-a szerint a gyermek átadása kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása esetén a végrehajtó az eljárási cselekményt, intézkedést a fent idézettől eltérően a járványügyi intézkedés megszűnését követően folytathatja azzal, hogy a vonatkozó határidő a járványügyi intézkedés megszűnését követő napon kezdődik újra. Felismerte tehát a jogalkotó, hogy a kapcsolattartás végrehajtása nem tűrhet halasztást és a karantén megszűnését követően, önkéntes teljesítés hiányában azonnal folytatni kell a végrehajtást, hiszen az szolgálja a gyermek érdekét, hogy ne szakadjon el hosszú időre a különélő szülőtől. Eppen ezért nem világos, hogy a gyermek átadására irányuló végrehajtás miért várhat a veszélyhelyzet végéig, hiszen az a személy, akinél a gyermek aktuálisan tartózkodik vélhetőleg jogszerűt-

lenül tartja őt magánál. A Nemzetközi Szociális Szolgálat (International Social Service) által kiadott útmutató szerint ilyen esetben a szülőknek megértést kell tanúsítani és ha a helyzet úgy kívánja – például valóban karanténba került a gyermek a különélő szülő háztartásában – a gondozó szülő hozzájárulhat ahhoz, hogy erre az időre ott is maradjon.⁴⁰

További nehézségeket okoz, ha valamelyik szülő külföldön él és ebből kifolyólag eleve ritkán találkozik a gyermekével. Az ő esetükben további akadályok is felmerülhetnek az utazási korlátozások, tilalmak, valamint a lezárt határok miatt. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma által kiadott iránymutatás⁴¹ szerint az ilyen kapcsolattartásokat célszerű a járványhelyzet fennállása idején szüneteltetni, hiszen a találkozásnak objektív akadálya van.

A koronavírus járvány sem akadályozza meg a szülőket abban, hogy a gyermeket a másik szülő hozzájárulása nélkül külföldre vigyék, vagy ott visszatartsák, amellyel az 1980. évi hágai egyezmény,⁴² valamint a Brüsszel IIa rendelet⁴³ által szabályozott jogellenes gyermekelvitelt valószínűsítik meg. Ebben az esetben az eljáró hatóságok arra töreksznek, hogy a gyermek a lehető leghamarabb visszakerülhessen a szokásos tartózkodási helye szerinti országba. Várható volt, hogy a szülők a járványhelyzetre fognak hivatkozni, hiszen a hágai egyezmény 13. cikke szerint a jogellenesen elvitt gyermek visszavételének elrendelése nem kötelező, amennyiben a visszavétel a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy bármi más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára. Ezen kitétel általában családon belüli erőszakot takar, de jelen esetben arra is hivatkozhat a szülő, hogy a szokásos tartózkodási

⁴⁰ SZEIBERT O. (2020): A gyermek a COVID 19 járvány idején – gyermekjogi, gyermekvédelmi és családjogi ajánlások. *Családi Jog*. XVIII. évfolyam 3. szám. 2020. szeptember. 41 – 42.o.

⁴¹ https://www.tamogatoweb.hu/letoltes2020/2020_06_15_szakmai-iranymutatas-kapcsolattartas.pdf letöltés ideje: 2020. november 21.

⁴² A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében megalkotott 1980. október 25-én kelt a gyermek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló egyezmény, melyet Magyarországon az 1986. évi 14. törvényerejű rendelettel hirdettek ki. A végrehajtásra vonatkozó részletszabályokat a 7/1988 (VIII.1.) IM rendelet tartalmazza

⁴³ A Tanács 2201/2003 EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve a 1347/2000 EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. A rendelet 2004. augusztus 1-én lépett hatályba. Dánia kivételével az EU 26 tagállamában hatályos.

helyük szerinti államban a koronavírus járvány miatt a gyermeket károsodás fenyegeti. Álláspontom szerint egy világjárvány esetében ennek nem sok jogalapja lehet, pláne, hogy az egyes országokban a járványügyi adatok nem sokban különböznek egymástól, a gyermek itt is és ott is hasonló veszélynek van kitéve. A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia gyorsan reagált és megfogalmazta javaslatait. Elsősorban az (online) mediáció fontosságát hangsúlyozták, hiszen jelen körülmények között minden eddiginél fontosabb lenne, hogy a szülők békés úton rendezzék a fennálló konfliktusaikat. Utaltak továbbá arra, hogy az eljáró hatóságoknak továbbra is, minden helyzetet egyedileg kell megítélni. Ennek során rendkívül körültekintőnek kell lenni annak meghatározása körében, hogy mi szolgálja inkább a gyermek érdekét: a visszavitel elrendelése vagy megtagadása.⁴⁴

8. Összegzés

Az elmúlt egy esztendőben számtalan változáshoz kellett alkalmazkodnunk, a családok élete is erősen átalakult, a járvány mindenkinek a jogát és érdekét sérti, a normális életet korlátozza, és szinte mindenben akadályoz. Ha csak a kapcsolattartás kérdéskörét nézzük, összeütközik benne a szülő joga, a gyermek érdeke, az egészséghez való joga, valamint az egész család biztonsága. Ez az érdekellentét komplexum csak a józan ész segítségével oldható fel.

A járványhelyzet okozta megváltozott körülmények miatt a szülők között az eddigieknél is rugalmasabb együttműködésre van szükség. Ehhez elengedhetetlen a kommunikáció, amely sok esetben sajnos akadályozott, esetleg ennek hiánya vezetett a kapcsolat megromlásához is.

Nyilvánvaló, hogy a veszélyhelyzet egyik fél terhére sem róható fel, így nincs is értelme erre hivatkozni, helyette a szülőknek a legmegfelelőbb megoldást közösen kell megtalálniuk, hiszen a korábbi szabályozástól közös megegyezéssel eltérhetnek, mindössze a gyermek érdekét kell szem előtt tartani. Mindenképpen elítélendő és elkerülendő, hogy a szülő a veszélyhelyzetre való alaptalan hivatkozással akadályozza a kapcsolattartást.

A gyermek testi és lelki egészségére is tekintettel kell lenni. Amennyiben a szülő úgy kívánja a gyermek testi egészségét garantálni, hogy bezárja a lakásba és nem engedni, hogy másokkal kapcsolatba

⁴⁴ SZEIBERT O. (2020).

kerüljön, lehet, hogy a vírustól meg tudja óvni, azonban ennek az elszigeteltségnek, különösen hosszútávon súlyos lelki következményei lehetnek. Fontos tehát mérlegelni: mi jelent a gyermek számára nagyobb terhet, ha esetleg átesik a betegségen vagy ha hosszú időre megfosztjuk a számára nélkülözhetetlen családi és baráti kapcsolataitól.

Jelen helyzetben a szülők részéről egyedül a józan, felelősségteljes gondolkodás, a rugalmasság és az együttműködés szolgálhatja a gyermek érdekét. A közös gyermekük boldogságát szem előtt tartva elsősorban együtt kell megtalálniuk a megoldást, nem pedig a hatóságoktól várni a beavatkozást, hiszen jelen esetben az ő lehetőségeik is korlátozottak, ráadásul egy peres eljárás, illetve egy esetleges rendőri intézkedéssel megvalósított kapcsolattartás semmiképp sem szolgálja a gyermek érdekét.

Felhasznált irodalom:

- BARZÓ T. (2019): A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi következményei, *Miskolci Jogi Szemle*, 14. évf. 2. ksz. 1. kötet., 83–94.
- BARZÓ T. (2017): *A magyar család jogi rendje*, Patrocinium, Budapest
- HÁMORI A. (2020): A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkezett hatáskör változásról, valamint a folyamatos kapcsolattartás pótlásának nehézségeiről – egy jogeset kapcsán, *Családi Jog*, XVIII. évf., 4. sz. 26–31.
- HARMAT E. – VÖLCSEY B. (2020): Új nemperekes eljárás a bíróságok hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás, *Családi Jog*, XVIII. évf. 1. sz., 23–31.
- IRING Z. (2019): Kontroll alatt – a felügyelt kapcsolattartás jogi és pszichológiai vetületei, *Családi Jog*, XVII. évf. 1. sz., 26–31.
- MÁRTON A.: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. https://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/marton_andrea_kapcsolattartas_vh%5bjogi_forum%5d.pdf
- SZEIBERT O. (2020): A gyermek a COVID 19 járvány idején – gyermekjogi, gyermekvédelmi és családjogi ajánlások, *Családi Jog*, XVIII. évf. 3. sz., 39–43.
- SZEIBERT O.: Kapcsolattartás a gyermek és a különélő szülő között, különös tekintettel az alkotmánybírósági és ombudsmani gyakorlatra. <https://dfk-online.sze.hu/images/egyedi/lenkovics%20k%C3%B6tet/szeibert.pdf> 485.o

Jogszabályok:

Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. Törvény.

35.SZ/2020. (III. 15.) OBHE határozat a rendkívüli ítélkezési szünet során ellátandó bírósági igazgatási és ügyintézési feladatokról.

A gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény, melyet Magyarországon az 1991.évi LXIV. törvény hirdetett ki 2013. évi V. törvény.

T/8016 számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatalok megteremtésével összefüggő módosításáról.

A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. Törvény.

A gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX.10.) Kormányrendelet.

40/2020 (III.11.) Kormányrendelet.

71/2020 (III.27.) Kormányrendelet.

484/2020 (XI.10) Kormányrendelet.

176/2020 (V.4.) Kormányrendelet a kapcsolattartásra és a távotartásra a veszélyhelyzet ideje alatt alkalmazandó eltérő intézkedésekről.

A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. Törvény.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. Törvény.

A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia keretében megalkotott 1980. október 25-én kelt a gyermek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló egyezmény, melyet Magyarországon az 1986. évi 14. törvényerejű rendelettel hirdettek ki.

A Tanács 2201/2003 EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve a 1347/2000 EK rendelet hatályaon kívül helyezéséről.

Bírósági határozatok:

BH.2020.1.11.

BH.2017.123.

BH.2019.4.94.